

Euskal Herriaren arimaren konposatzailea

Duela ehun urte sortu zen Francisco Escudero maisua, musikari handietan handia, esan gabe doa, eta duela hamar hil. Bi arrazoi biribil, haren obra oparoari dagokion merezimendua, ezagutza eta zabalpena aitortzeko.

| GARBINE UBEDA GOIKOETXEA |

ERTZ UGARI du Francisco Escuderoaren figurak. Donostiako Kontserbatorioko zuzendari eta katedratikoarena. Konposizioan, harmonian edota pedagogia mailan bide ezezagunak urratu zituen ikerlariarena. Gure hizkuntzak musikaltasun aparta duela nabarmendu zuen euskaltzale eta abertzalearena. Noski, sortzailearena, eskola sortu nahi izan zuen musikari berritzailearena. Haren hitzak erabilia, ez zelako “do re mi fa sol” egitera mugatu.

Hizkera propioa sortzea izan zuen beti helburu. Haren seme Francisco Maria Escudero urteurreneko ekimenen batean gogoratu duenez, kezka berezia erakutsi zuen zentzu horretan. Bere obrek “Escudero kutsurik” ba ote zuten galdetzen omen sarritan konfiantzazkoei; zerabilkien lengoia berea ote zuen.

Bere obra esanguratsuenek folklorea eta tradizioa izan zuten oinarri eta abiapuntua. Alabaina, Usandizagak edota Guridik berak baino urrunago jo zuen ausarki. “Herri kan-

tek sortzeko balio didate, ez harmonizatze-ko”, argitu zuen inoiz.

Ez zituen forma musikal laburrak gutxies-ten, baina eskema handietara jotzen zuen kasik erremediorik gabe. Esan nahi bata, oratoriora, baletera, kantatara edo operara.

1987an, maisuak bere ordura arteko ekarpe- naren errepasoa egin zuen ARGIAN. Gozo gabe ageri zen garai hartan. Etsita, ingurune hurbi- lean babes eza sumatu zuelako. Eta zapuztuta, Euskadiko Orkestrak zeraman politikagatik; bertako obrak atzerrira zabaldu beharrean, Beethoven, Mozart eta beste konpositore sobera ezagunen obrak hobesten zituztelako. 1990eko hamarraldian atera zuen arantza, bes- teak beste Donostiako Zilarrezko Domina eta Zarauzko Urrezkoa jaso zituenean.

Horra Escudero berak hedabide honi emandako azalpenak, bere zenbait obrak.

● **Dantzari baten ametsa (1945), baleta.**

“*Dantzari baten ametsa, Itzjar, Fantasia geosin- fonikoa...* Horiek pittin bat txikiak dira nire erreperatorioan. Ez dira horren txikiak, baina txikiak dira. Barkatzen ez dudana da gure musikaldirik garrantzitsuenetan *Hileta* bezala- ko obrarik ez jartzea, gure musikaren zabal- kundeari mesede kaskarra egitea da”.

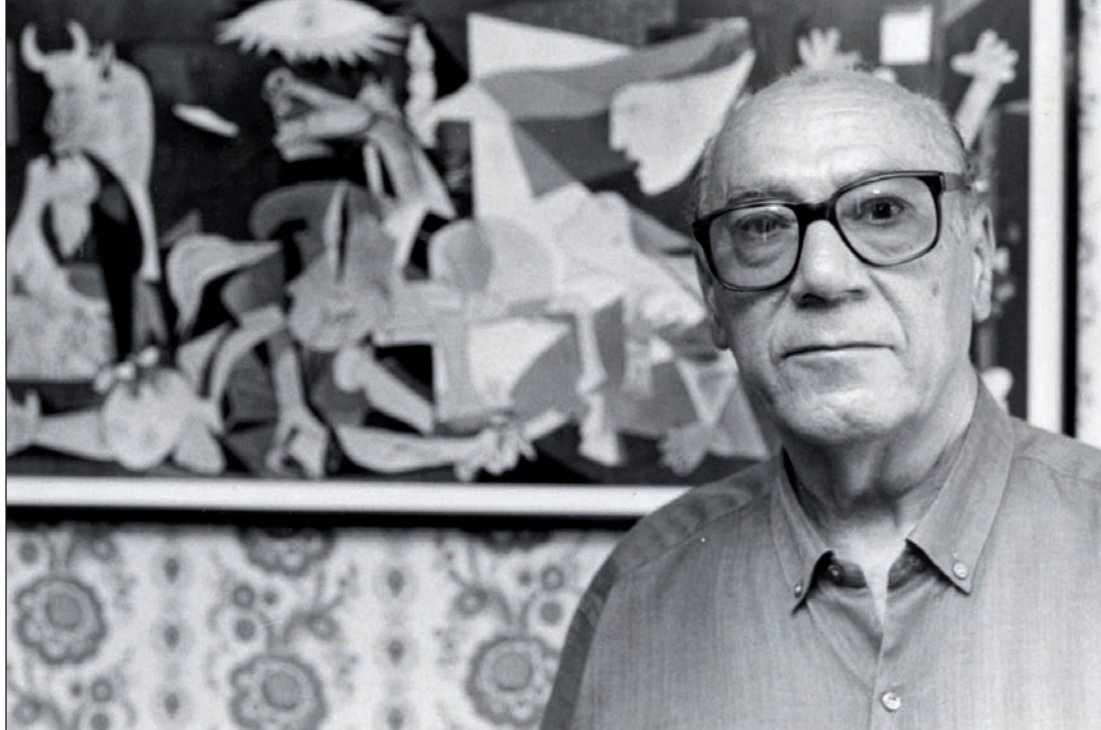
● **Hileta (1952), oratorioa.**

“Euskararen ghettoa puskatu zuen, Xabier Lizardiren *Bibotzean min dut* dela medio. Lehenengo aldia zen frankismora ohitutako antzoki batean euskaraz kantatzen zela [1955ean estreinatu zen Bilboko Buenos Aires antzokian]. Uste zuten gauza arrunta izango zela, zortzikoren bat, Euskadirentzat ez zuela ezer suposatuko. Egur ederra jaso zuten euskara lurperatu nahi zuten guztiek. Euskal oratorio unibertsal bat, gure herria zer zen islatzen zuena eta europar zentzuan

Bere obrak gutxitan jotzen direla eta

“Biolontxelo eta biolinerako egingo banitu gehiago joko liriteke, zalantzarik ez. Baina hain da handia Euskal Herriaren adorea! Nola liteke gurea bezalako herri batek halako proiektioa, halako indarra, halako nortasuna izatea? Indar handia du bere musikak, espiritu handia. Koroak behar ditut, orkestra behar dut, solistak behar ditut Euskal Herria bere horretan agertzeko. Eta gainera hemen ditugu horiek guztiak. Ez daukagu kanpoko inoren beharrik. Ahots euskaldunik ez da falta, eta ederra da hori, buruz eta euskaraz kantatu behar baita. Ahots horiek heztea besterik ez da falta. Nik ez ditut ahots betegarri horiek ekarri nahi, hemen xaramelan aritzeko. Horrek ez du ezertarako balio. Mende asko dira teatro mota hori pasa zela. Teatro hori (Wagner, Verdi...) interesgarria da, baina guk gaintitu egingo genuke”. ARGIA, 1987

XX. mendeko
 madarikazioak
 bere larruan
 ezagutu zituen
 Francisco
 Escuderok:
 gerra,
 erbestea,
 kontzentrazio
 esparruak.

AITOR BAYO

egina. Madrilera eraman zutenean boikot modukoa egin zioten”.

● **Arantzazu (1955)**, poema sinfonikoa.
 “Arantzazuko Benedicta zer den islatzen dut hemen. Gainera, euskaldunaren espiritu Inaziotarra ere eman nuen hor. San Inazioten etorrera kontatzen dut, handikiro. Eta aurretik gertatutako gerra, Oinaztarren eta Gangoatarren arteko liskarrak, Arantzazuko paisaia latza. Baltzategi artzainari Amabirjina agertu zitzaioneko... Hori guztia dago jasoa”.

Bartzelonan estreinatu zen, Kataluniako Musika Jauregian, 1959an.

● **Biolontxelo eta orkestrarako kontzertua.**
 “Espainiako Orkestra Nazionalaren enkarzuguz sortua da. Obra konplexu xamarra da, neroni ere irudikor xamarra bainaiz. Kontzertu hau, bere forma eta sonoritatean, bakarra da, tonu laurdenetan idatzita baitago. Modernitatea erabatekoa izanik ere espresiboa da. Biolontxelok daukan hizkerak erabat aplifikatzen du bere jatorrizkoa, bere jotzeko modua, bere natura. Lehen sekula aditu gabeko soinuak ateratzen ditu”.

1972an estreinatu zen Madrilgo Teatro Real antzokian.

● **Sinfonia sakratua (1972)**, poema sinfonikoa.

“Obra hau zaila da deskribatzen. Pasioan, letra hartu eta letra hori koroan jarriz gero, berehala lortzen duzu giroa. Letraren indarrak, egoeraren indarrak. Orkestratzea pittin bat menderatzen baduzu ere lor liteke pasioa, baina esaten badizute ez dagoela perkusiorik, eta tronpetarik ere ez, esaten badizute oboea eta fagota besterik ez dagoela...”

Euskara oinarrian

“Euskalduna izateak eraman ninduen hemengo musika ikertzerara. Gu ez gara gehiegizko apainduraren zaleak, italiarrak bezala. Askoz ere zuzenagoak gara, serioagoak. Hitzari garrantzi handia ematen diogu. Horregatik ikertu nituen gure betiko kantak, noten arteko egonaldiak, loturak eta balizko konbinaketak. Horrela konposatu nuen *Hileta oratorioa eta ondorengo lan guztiak*. Ezinezkoa zait beste musika bat konposatzea, euskaratik beste hizkuntza batera itzultzea”.

ARGIA, 1992

estatusunean jartzen zaituzte. Nire obrarik onenetakoa dela uste dut”.

● **Euskal Herriaren Salmoa (1980).**

“Eusko Jaurlaritzaren enkarguz sortu nuen. Euskal Herriaren batasuna, bakea eta anaitasuna sinbolizatzen ditu... Egunen batean iritsiko da hau guztia. Irtsiko ahal da! Karmelo Iturriak eta biok sortu genuen baina ez da Idatzi sainduetatik ateratako salmoa, salmo abertzalea da. Testua sortu genuenean, salmo baten indarra nahi genuen, herri baten uste sendoa eta herri honen historia ere bere baitan izango zituena. Espiritualtasun handiko obra da. Euskadiren izaera oso ondo islatzen duela uste dut”.

● **Gernika (1985)**, opera.

“Bigarren opera hau konposatzea errazagoa izan zen, gerra gertutik ezagutu bainuen. Pertsonaiak neuk asmatuak dira. Horrela sortu zen adinik gabekoa zen Gernika, bere etorkizuna aurrez ikusten zuen emakume gaztea. Bonben pean hil zen euskalduna. Heriotzarekin amaitzen da opera. Horregatik, oraindik ere, ia errespetu falta iruditzen zait funtzioaren amaieran txaloa jotzea. Ez baita txalogarria, negar egitekoa baizik”.

Libretoa Augustin Zubikarai eta Karmelo Iturriarekin batera osatu zuen. 1987an estreinatu zen Bilboko Arriaga Antzokian, Gernikako bombardaketaren 50. urteurrenaren karietara.

Musikaren irakaskuntza profesionala izan zuen ogibide nagusi. Bere eskoletatik 34 musikari belaunaldi iragan ziren, 4.000tik gora ikasle.

Donostiako Kontserbatorioriko zuzendari zen garaian, txistuaren eta eskusoinuaren balio akademiko ofiziala lortu zuen. ■

